

...vsek četrtik in velja s... vred ali v Mariboru s... dom za celo leto... K. pol leta 20 K, za četrt leta... K. Izven Jugoslavije 50 K. ... Slovenkega Gospodarja... Maribora, Koroska cesta št. 5... do odpovedi... plačuje naprej... Telefon št. 220.

SLOVENSKI GOSPODAR

Udje „Kotlo... dobivajo list brez posebne... ročnice. — Uredništvo: Kom... čista št. 5. Rokopisi se ne vr... Upravitelje sprejema naročn... inzerate in reklamacije. Cene... imeritoni po dogovoru. Za... brane oglašje primeren popu... Nesopre reklamacije so pošilj... pronic... Telefon št. 220.

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

21. številka

Maribor, dne 25. maja 1921.

55. letnik.

Sramotilci slovenskega imena.

Ošabno bahato kot edina predstavnica slovenskega kmeta, kot edina njegova rešiteljica, ki hoča zastopati njegovo gospodarske in politične koristi v Jugoslaviji, se je pojavila Samostojna kmet. stranka. V svojem programu je obljubljala nebesa kmetu, delala pa tudi komplimente učiteljem in duhovnikom. S kričavim glasom, kakor kaka jesiharja so njeni od liberalcev, kakor to potrjujejo astmene in pisarne izjave liberalnih voditeljev in listov, najeti agitatorji Mermolja, Drofenik, Urek, Schnuderl, Kirbiš itd. oznanjevali na svojih shodih samostojni evangelij, obljubljali vse mogoče dobrote slova kmetu, nastopali so kot boritelji za staro pravdo, ljudem pravili, kako bodo skupaj s hrvatskim in srbskim kmetom prevzeli vlado v Jugoslaviji in mu pripravili tukaj raj. Mislil sem si takrat: no če bodo tako delali kakor govorijo, potem bi iz tega znalo kaj koristnega priti za nas kmete. In opazoval sem dalje njihove besede in dejanja. Nadaljna njihova dejanja so razodevala vedno bolj, da drugače delajo kakor govorijo, da so samo kmetška podružnica liberalcev, da so zapeljivci slova kmeta kakor jih je imenoval voditelj srbskih kmetov Avramović, da so voditelji Samostojne „profitmaherji“. S pomočjo slova kmeta priti do vlade, do korit, to je bila njihova skrb in to so tudi dosegli. Zato so se ločili od srbskih in hrvatskih ter slovenskih kmetov in se priklonili srbskim in hrvatskim liberalnim kapitalistom, zato glasujejo za centralistično ustavo, prodajo samoupravo Slovenije, so za kanceliparagraf in šolo brez verske vzgoje, raztrga naj se Slovenija na dva dela, da se bo se manj mogla ustavljati samopasnosti in nadvladi ter izkoriščanju srbsko-hrv.-slov.-kapitalistov, za vse to so samostojni poslanci, samo da pridejo do korit. Zalostno in usodopojno za naše ljudstvo je, da se zdaj, ko se pripravljata ustava naši državi, najdejo ljudje, ki prodajajo za dobro plačane službe in izvoznice bistvene koristi slova ljudstva, njegovo resnično samoupravo in s tem vso bodočnost njegovo, da hočejo vzeti cerkvi svobodo s kanceliparagrafom, šolo pa oropati verske vzgoje. Kakor so nemškutarji v prejšnji državi korist našega ljudstva izdajali in prodajali avstrijski vladi tako ga zdaj isti ljudje, — ker večino samostojnežev tvorijo nemškutarji — prodajajo srbski vladajoči kliki, ki očitno pravi, da ho-

če nadvlado nad Hrvati in Slovenci, ki torej zametuje enakopravnost vseh treh plemen. In tej kliki so se vdirjali samostojneži! Niso se pridružili srbskim in hrvatskim kmetom, da se bi z njimi skupno borili za kmetске koristi, ampak zvezali so se s srbskimi, hrv. in slov. liberalci, da jim pomagajo s centralistično ustavo si ohraniti moč nad jugoslovanskim ljudstvom, da bi ga mogli z ožerštvom, veriženjem in z groznimi davki izsesavati. Mnogi, ki so od začetka verjeli njihovim lepim obljubam, so se spregledali, spoznali njihovo sebičnost in hinavščino in so se s studom obrnili od njih, drugi se niso spregledali. Da so jih mogli toliko premotiti, je pač krivo to, ker so nastopili silno oblastno, dajati na vse strani najpobes obljube ter odgovornost za vso hudo sedanjega časa zvrčati na dr. Korosca in Slovensko ljudsko stranko. Izbrali so si taktiko vseh goljufov in zapeljivcev: o drugih so lagali, druge obrekovali, druge dolžili vsega hudega, da so tako pozornost ljudi od sebe obrnili. Kjer pa laž in obrekovanje ni dovolj izdalo, tam pa nastopil s silo, grozili s poboj, dejansko napadali posameznike in cele shode, na Kranjskem so celo izvršili zavratni umor. Celó v sredi Ljubljane v dvorani hotela „Union“ so dejansko napadli duhovnike in druge pristaše krščanskih strank. Kjer so v občinah njihovi agitatorji, tam je mladina posurovela in podivjala, še bolj kakor v vojski. Z eno besedo: vsako sredstvo, tudi najgrše jim je dobro, da ljudi odvrnejo od krščanskih organizacij, od duhovnikov in cerkve in jih vprežejo v liberalni voz.

Strašne laži, obrekovanje in hajskarije so širili med ljudstvom njihovi agitatorji, a najbolj zalostno je, da so tudi javno njihovih voditeljev lagali in obrekovali, da se je kar kadilo za njimi. Nagrado za lažnivost in obrekovanje bi zaslužil n. pr. mariborski tajnik Samostojne Schnuderl, ki ga lahko Samostojna s ponosom nazivlje „lažnjivega kljukca“. Kakor so poročali listi, je lani na shodu v St. Janžu lagal kakor je dolg in širok, si na lepem izmislil laži o Marijinih družbah, duhovnikih, Kmetški zvezi itd., laži tako bedaste in hudobne, da smo se čudili, kako je mogoče, da si v imenu stranke predrzne ljudi larvati, in hujskati s takimi lažmi. In čitali smo, da je ta lažnjivi kljukca zopet nastopil 1. maja pri Sv. Barbari v Kalozah. Lažnjivci so navadno predrzni, posebno če nastopajo v imenu strank, ki so si stavile za nalogo, po bitati klerikalnega zmaja. G. Schnuderl se odlikuje z lažnjivostjo in predrznostjo obenem. Da nastopa Samostojna s takimi lažnjivci in grdimi obrekovalci, to je žalostno znamenje zanjo, njeni pristaši pa bi vsaj morali imeti toliko časti, toliko dati na svojo čast, da v družbo takih lažnjivcev ne grejo več. Ako se po takih javnih lažeh samostojnih voditeljev jim verujejo in za njimi hodijo, je to tudi za nje vse slabo znamenje. Spoznali bodo morebiti nekoliko prepozno ti za slepljenici, da po slabi tovarisiji rada glava boli. Toda Schnuderl se ni treba sramovati, saj ga v lažnjivosti njegov „višji“ samostojni general Urek prekaša, ga je daleč za seboj pustil in brez nevošljivosti naj mu Schnuderl prepusti naslov „višji lažnjivi kljukca“. Dokazalo se mu je z akti in mnogimi, da steterim pričeani, kako podlo je lagal o dr. Koroscu, o poslancih Kmetске zveze in njihovem delovanju in — samem sebi. Ako bi imel kaj časti, bi moral dati svoje premoženje in glavo, ker je oboje zastavil in zgubil. Bojimo se, da se bo moža zmešalo, da je res že skoro „glavo zgubil“ kakor pravimo, tako kesno laže, obrekuje in hujška. Ljudje, ki tako lažejo in obrekujejo, nimajo mirne vesti ne poslanski namestov, obžalovanja vreden revož je tisto ljudstvo, ki se mu vsilijo za voditelje taki lažnjivci. S svojim besnim laganjem in obrekovanjem bodo svojo stranko gotovo uničili. In taki brezčastni ljudje naj predstavljajo v Beogradu slovenskega kmeta? In tak člo vek je celo podpredsednik ustavotvorne skupščine. Ali ni sramota za slovensko ljudstvo, da v predsedstvu skupščine sedi človek, ki mu je dokazana laž in obrekovanje? Ta mož s svojimi pomagači dela pred vso jugoslovansko javnostjo sramoto slovenskemu imenu. Da je prodala samoupravo Slovenije za korita za svoje voditelje in da je osramotila čast slova imena in ljudstva v javnosti — to je uspeh dosedanjega delovanja, to je največja „zasluga“ Samostojne!

derl se odlikuje z lažnjivostjo in predrznostjo obenem. Da nastopa Samostojna s takimi lažnjivci in grdimi obrekovalci, to je žalostno znamenje zanjo, njeni pristaši pa bi vsaj morali imeti toliko časti, toliko dati na svojo čast, da v družbo takih lažnjivcev ne grejo več. Ako se po takih javnih lažeh samostojnih voditeljev jim verujejo in za njimi hodijo, je to tudi za nje vse slabo znamenje. Spoznali bodo morebiti nekoliko prepozno ti za slepljenici, da po slabi tovarisiji rada glava boli. Toda Schnuderl se ni treba sramovati, saj ga v lažnjivosti njegov „višji“ samostojni general Urek prekaša, ga je daleč za seboj pustil in brez nevošljivosti naj mu Schnuderl prepusti naslov „višji lažnjivi kljukca“. Dokazalo se mu je z akti in mnogimi, da steterim pričeani, kako podlo je lagal o dr. Koroscu, o poslancih Kmetске zveze in njihovem delovanju in — samem sebi. Ako bi imel kaj časti, bi moral dati svoje premoženje in glavo, ker je oboje zastavil in zgubil. Bojimo se, da se bo moža zmešalo, da je res že skoro „glavo zgubil“ kakor pravimo, tako kesno laže, obrekuje in hujška. Ljudje, ki tako lažejo in obrekujejo, nimajo mirne vesti ne poslanski namestov, obžalovanja vreden revož je tisto ljudstvo, ki se mu vsilijo za voditelje taki lažnjivci. S svojim besnim laganjem in obrekovanjem bodo svojo stranko gotovo uničili. In taki brezčastni ljudje naj predstavljajo v Beogradu slovenskega kmeta? In tak člo vek je celo podpredsednik ustavotvorne skupščine. Ali ni sramota za slovensko ljudstvo, da v predsedstvu skupščine sedi človek, ki mu je dokazana laž in obrekovanje? Ta mož s svojimi pomagači dela pred vso jugoslovansko javnostjo sramoto slovenskemu imenu. Da je prodala samoupravo Slovenije za korita za svoje voditelje in da je osramotila čast slova imena in ljudstva v javnosti — to je uspeh dosedanjega delovanja, to je največja „zasluga“ Samostojne!

Zdravniška pomoč.

Hudo tlačil draginja kmeta, delavca in obrtnika. A dokler je v hiši ljube zdravje, se se za silo preklati. A gorje je, če zadene družino n. pr. nesreča pri živini, požar ali kaj takega, zlasti pa če kdo hudo zboli. V mestu se je v tem oziru nekoliko bolje, ker se mogoče vendar lahko gre bolnik k zdravniku, a če pride tudi na dom, se vendar ni račun tako visok, kakor že je treba zdravnika k bolniku ven iz mesta. Za navaden obisk zdravnikov

je treba dati 500—1000 K, če je kača najhna operacija pri bolniku bila izvršena, pa je treba steti 1500 do 3000 kron. Razen tega je treba še plačati prav drago vozniaka in zdravila. — Torej stane en zdravnikov obisk na kmetih skoro celo malo premoženje. Zato si dandanes more privoščiti le večji, promožnejši posestnik, manjši ali zadolženi posestnik, želar ali kmetški delavec iz najemnik si ne more privoščiti zdravniške pomoči, ker nikakor ne zmore tolike svote. Nekateri zdravniki so res toliko usmiljeni, da revnima nekoliko manj računajo, a to so samo izjeme. Navadno si dandanes revnejše družine sploh ne upajo misliti na kakega zdravnika in ga poklicati k bolniku. Zato mu skušajo z domačim sredstvi pomagati, ali pa grede k raznim ženskam in mazačem po zdravila. V sled teh razmer bolniki mnogo več trpijo in dalje časa, mnogo jih mora prerano umreti, ker si ne morejo poiskati zdravnika in zdravil. To je postala že prava socialna rana, revnih slojev pa se polasča obup in nezadovoljnost, ko vidijo, kako verižniki in kapitalisti razkošno živijo in desetiškočeke razmetavajo za zabave, revež pa si v bolnici niti najpotrebnejše zdravilo ne more privoščiti.

Tu je treba na vsak način postrebeti za prizadete sloje. Mestni delavci imajo vsaj svoje bolniške blagajne — če bi imeli o tudi na kmetih, ali ko bi imeli zavarovanje za starost, bolezen in onemoglost, bi vsaj nekaj bilo pomagano. A ker tega ni, bi bila dolžnost vlade in vse javnosti, nekaj v tem oziru storiti. Saj je življenje revnega delavnega človeka socialno bolj koristno in vse vredno, kot ono kapitalističnega lenuha. Ni naš namen, ob širneje in natančneje o načinu pomoči v tem članku razpravljati, hočeli smo samo opozoriti vlado in javnost na to socialno rano in potrebo. Dela naj se pa to, da se čimprej izvede zgoraj omenjeno zavarovanje, dokler pa se to ne zgodi, naj se odpomore na kaki drug način, n. pr. v mestih in večjih krajih naj se uvedejo ambulatoriji, to je gotove dni in ure naj bi bili zdravniki brezplačno na razpolago revnim bolnikom, da jih preiščejo, ali da dajejo nasvete in recepte njihovim domačim, bistako naj bi dobivali tudi zdravi vila po nižjih cenah, popolni siromaki pa tudi brezplačno. Zdravniki naj bi bili dolžni iti tudi na dom za zmerno takso, ki bi se naj pri najrevnejših izplačala iz javnih sredstev. Za pokritje teh stroškov naj bi se porabili davki na razkošnost (luksus), veseljeni da vek ali poseben bolniški davek na ve-

Zaklad na otoku.

Na angleškega prevedel Paulus.

(Dalje.)

Zato niso bili zelo iznenadeni, da je jadrnica že plula na odprtem morju, ko so prišli do brega. Poveljnik jo je poklical. Eden od mornarjev mu je zavpil, naj se ne postavlja preveč po svetli mesečini, da ne dobi kos svinca med rebra, in obenem je prižvižgala krogla trdo mimo njegove roke. Jadrnica je podvzela svojo hitrost in kmalu izginila. Poveljnik je stal na obrežju — z dolgim nosom, kakor je sam povedal. Poslal je še sicer v B. glas k stražni brzojadrnici. „To pa je toliko, kakor nič“, mi je pravil. „Izmuznili so se nam, pa je konec! Le to me veseli“, je pridjal, „da sem tistemu Petru pomilil rogove!“ Vrnili smo se k „Admiralu.“ Ne morete si misliti, kako so zločinci gospetarili pri nas in prevrnili ter premetali celo hišo od vrha do tal. Se uro so vrgli s stene, ko so stikali za nami. Vzeli sicer niso druga seboj kot kapitanov denar in nekaj srebrnih žlic in drugega namiznega orodja iz

omare, pa s svojim razbijanjem so napravili toliko škode, da sva bila z materjo dejanski uničena. Poveljnik pravzaprav ni razumel dogodka. „Denar so našli, pravite. Dobro torej! Kaj pa so še potem iskali? Se več denarja?“ „Ne. Denarja ne. Mislim, da pač imam tu-le v svojem žepu tisto reč, ki so jo iskali, in odkrito vam povem — spravil bi jo rad na varno.“ „Seveda, prijatelj, čisto prav govorite! Ako hočete, jo vzamem jaz seboj“, se je ponujal. „Mislim sam — morebiti, da bi dr. Livesey —“ „Prav dobro!“ se je hitel popravit. „Prav dobro! Poštenjak je in uradna oseba. In sedajle mi pride na misel, da je tudi zame najbolje, ako jezdim tja in poročam o vsem dogodku njemu ali pa graščaku. Stari Peter je ubit. Ne da bi obžaloval rokornavhovo smrt, ampak ljudje bi utegnili govoriti in očitati njegovo smrt meni ali pa mojim tovarišem, četudi v resnici ne morejo ničesar reči. To vam povem, Jim, ako hočete, vas pa vzamem seboj!“

Iz srca sem mu bil hvaležen za to njegovo ponudbo in vrnili smo se v vas, kjer so stali konji. Povedal sem še materi, kam da grem, in pripravljeno smo bili za odhod. „Dogger“, je rekel poveljnik, „vi imate mrtvega konja! Vzemite fanta k sebi!“ Zajezili sem Doggerjevega konja, sa oklenil moža krog pasu, poveljnik je krikal in skokoma smo ohteli v svetlo noč. VI. Naglo smo jezdili vso pot in se ustavili še le pred zdravnikovo hišo. Nobene luči ni bilo videti. Ker sem bil najmlajši in najgibčnejši, sem skočil raz konja in potrkal, dekla je prišla odpirat. „Je dr. Livesey doma?“ sem hitro vprašal. Odgovorila je, da ga ni, da je došel popoldan domov od oddaljenega bolnika, proti večeru pa da je odšel v graščino na obisk. „Torej pojdimo tja!“ je odločil poveljnik. Pot je bila kratka, zato sem tekel peš za konji do graščinskega vrta in po dolgem drevoredu do gradiča, ki

se je se je belil v blede mesečini sredji golih zimskih drevce. Poveljnik je razjahal in vzel me ne seboj v grad. Služabnik naju je peljal po dolgem in s preprogami obloženem hodniku v knjižnico. Polna knjig je bila, kipi razne velikosti so stali naokrog, dragocene puške, samokresi in drugo orožje je viselo na stenah, zemljevidi in mornarsko orodje je ležalo razvrščeno po mizicah, relike in zanimive drob-narije iz vseh delov sveta so bile razstavljene po predalih in ob stenah, za počke pa sta sedela graščak in doktor Livesey v živahnem pogovoru, vsak s svojo pipo v ustih. Nisom še videl graščaka od blizu. Visoko zrastle je bil, več kot šest decimetrov je meril in močan je bil v plečah. Njegov obraz, na prvi pogled sicer osoren in strog, je kazal dobrodušnost in odkritost. Dolga potovanja po daljnih deželah in nevarni doživljaji so vtisnila njegovemu zagoreloma licu odločen izraz in zarisala že inarskiško ostro potezo krog njegovih izrazitih ust in bisirih oč. (Dalje prihodnjic.)